

УДК 339.9

Ткаленко С.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри європейської економіки і бізнесу
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Tkalenko Svitlana

PhD in Economics, Associate Professor of Department
of European Economy and Business,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

СТРАТЕГІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ

THE STRATEGY OF INVESTMENT SAFETY OF THE NATIONAL ECONOMY IN THE CONDITIONS OF THE EURO-INTEGRATION VECTOR OF DEVELOPMENT

В умовах євроінтеграційного вектору розвитку визначено необхідність формування стратегії інвестиційної безпеки. Показано ефект залучених прямих іноземних інвестицій для економіки приймаючої країни. У проведеному дослідженні виявлено основні фактори, які впливають на іноземні інвестиції; розроблено економетричну модель впливу цих незалежних змінних, таких як рівень споживання, рівень інфляції, зовнішній борг, на приріст європейських інвестицій з огляду на сучасний стан розвитку вітчизняної економіки. Виявлено, що Україна має серйозні потреби в інвестиціях та фінансуванні власних потреб, а це вимагатиме мобілізації значних міжнародних фінансів для підтримки макроекономічної стабільності.

ті. Доведено, що коли економічні перспективи покращуються, то відбувається зростання потоків інвестицій на світовому ринку, оскільки очікується зростання попиту в майбутньому. Обґрунтовано, що інвестиції мають циклічний характер, адже в умовах рецесії економіки інвестиції спадають, а з економічним зростанням інвестиції збільшуються.

Ключові слова: іноземні інвестиції, синергетичний ефект, інвестиційна стратегія, рівень споживання, рівень інфляції, зовнішній борг.

В условиях евроинтеграционного вектора развития определена необходимость формирования стратегии инвестиционной безопасности. Показан эффект привлеченных прямых иностранных инвестиций для экономики принимающей страны. В проведенном исследовании выявлены основные факторы, которые влияют на иностранные инвестиции; разработана эконометрическая модель влияния этих независимых переменных, таких как уровень потребления, уровень инфляции, внешний долг, на прирост европейских инвестиций с учетом современного состояния развития отечественной экономики. Выявлено, что Украина имеет серьезные потребности в инвестициях и финансировании собственных нужд, а это будет требовать мобилизации значительных международных финансов для поддержки макроэкономической стабильности. Доказано, что когда экономические перспективы улучшаются, то происходит рост потоков инвестиций на мировом рынке, поскольку ожидается рост спроса в будущем. Обосновано, что инвестиции имеют циклический характер, ведь в условиях рецессии экономики инвестиции падают, а с экономическим ростом инвестиции увеличиваются.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, синергетический эффект, инвестиционная стратегия, уровень потребления, уровень инфляции, внешний долг.

In the context of the euro integration vector of development, the need to form an investment security strategy has been determined. The effect of attracted foreign direct investment for the economy of the host country is shown: not all effects have only quantitative parameters, there are effects that relate to qualitative indicators; in this connection, the synergistic effect is considered as a combination of qualitative and quantitative criteria. It is proved that to increase the efficiency of attracting investments into the national economy and necessary to have an investment strategy at the state level. The Marshall the Plan for Ukraine is analyzed which prepared by the European Union. The article reveals the need for reforms to improve the investment climate and business environment. The study identified the main factors that influence foreign investment, and also developed an econometric model of the impact of these independent variables, such as consumption, inflation, external debt on European investment, given the current state of the domestic economy and the euro integration vector of development. In addition to the factors analyzed in detail, investments are also related to structural and institutional factors, such as institutional quality, institutional structure, financial structure, financial development, attractive business environment; these factors are directly related to foreign investments. The reasons for the slow domestic economic growth are summarized, such as the political factor, the weak development of certain sectors of the economy (engineering, mining and others), as well as delays in carrying out major reforms to further increase investor confidence. At the same time, it was noted that Ukraine has serious needs for investments and financing its own needs and this requires the mobilization of substantial international finance to maintain macroeconomic stability. It has been proven that when economic prospects improve, there is an increase in investment flows on the world market, as demand is expected to grow in the future. It has been substantiated that investments are cyclical: in the conditions of a recession in the economy, investments come and, conversely, with economic growth investments grow.

Keywords: foreign investment; synergistic effect; consumption level; inflation rate; external debt.

Постановка проблеми. У розвитку та функціонуванні національних економік світу суттєву роль відіграють інвестиції, як власні, так й іноземні. Особливого значення набувають прямі іноземні інвестиції для приймаючих країн, таких як країни, що розвиваються, та країни з транзитивною економікою. Такі інвестиції здійснюють вплив на структурні зрушення в економіках країн, розвиток вітчизняного господарства, обсяги суспільного виробництва, безпеку економіки. Україна як приймаюча країна для перебудови

економіки конче потребує залучення прямих іноземних інвестицій, оскільки власних інвестицій не вистачає. З урахуванням євроінтеграційного розвитку актуальності набувають проблеми залучення європейських прямих інвестицій, їх ефективності в контексті впливу як на економічну безпеку, так і на економічний розвиток і формування стратегії інвестиційної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою дослідження інвестиційної безпеки та вивчення питань впливу прямих інозем-

них інвестицій на економічну безпеку займаються як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, серед яких варто відзначити таких, як В. Баз [1], П.Дж. Паксо [2], Дж.Р. Траваліні [3], О. Барановський [4], О. Власюк [5], А. Сухоруков [6]. Питання впливу іноземних інвестицій на економічне зростання та дослідження проблеми впливу екзогенних та ендемогенних факторів на залучення прямих іноземних інвестицій на прикладі різних країн світу, зокрема України, розглянуті в низці праць відомих фахівців і вчених, таких як У. Окай [7], Д. Кірікалелі [8], О. Пирог [9], Г. Глуха [10], Н. Скоробогатова [11].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зниження рівня інвестицій викликає зростання проблем щодо подальшого проведення реформ у країні та побудови ринкової економіки. Отже, дослідження присвячено вивченню проблем щодо впливу іноземного інвестування на економічне зростання та формування відповідної стратегії інвестиційної безпеки національної економіки. У зв'язку з цим та з урахуванням євроінтеграційного вектору розвитку економіки України пропонуємо розглянути особливості формування стратегії інвестиційної безпеки та процесу залучення європейських інвестицій, а саме того, як певні фактори, що мають велике значення, на нашу думку, а саме рівень споживання, рівень інфляції та зовнішній борг, впливають на приріст європейських інвестицій.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є обґрунтування необхідності стратегії інвестиційної безпеки України та виявлення впливу економічних показників на ефект безпечного рівня прямих інвестицій з ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Накопичення інвестиційних ресурсів та їх ефективне використання безпосередньо й прямо впливають на результати розвитку економіки та перспективи на майбутнє. При цьому інвестування має здійснюватися в ефективних формах та перспективних напрямках економічного розвитку, секторів економіки, інвестиційних проектів. Навпаки, неефективне використання інвестицій, особливо залучених, приводить до відтоку капіталу з країни, відповідно, зменшення обсягів виробництва, зменшення ВВП та інших негативних наслідків для економіки приймаючої країни. Отже, ефективність використання прямих іноземних інвестицій приводить не лише до економічного зростання, але й до отримання синергетичного ефекту, який полягає в отриманні винагороди та додаткової переваги, якою є вигода взаємодії. Синергетичний

ефект формують такі складові, як місцевість (вигідне розташування капіталовкладення, трудових ресурсів, продуктивних сил), технологічний процес (відповідність НТП, можливість використання передового досвіду), інфраструктура (транспортна, наукова, енергетична тощо).

Ефективність залучення європейських інвестицій в національну економіку є можливою за умов розроблення відповідної стратегії, яка би сприяла збільшенню їх обсягу та забезпеченню інвестиційної безпеки. Проблематики щодо перетину ПІІ в контексті сформованої національної стратегії, яка сприяє їх залученню, та національної безпеки взаємозалежні, що доводять останні дослідження іноземних та вітчизняних фахівців. Отже, пошук балансу стратегією інвестиційної безпеки та політикою залучення ПІІ є необхідним.

Проаналізувавши «План Маршалла для України», який розроблений для України Європейським Союзом, зазначаємо, що залучення європейських прямих іноземних інвестицій розглядається разом з необхідними реформами в національній економіці, які, як прогнозується, приведуть до економічного зростання. Європейський Союз розглядає надання допомоги через взаємозв'язок «інвестиції – реформи». Передбачається, що інвестиції сприятимуть реалізації Плану зовнішніх інвестицій ЄС (EU External Investment Plan) [12]. Таким чином, з урахуванням сучасної ситуації, в якій опинилась Україна, та сучасного етапу розвитку в контексті євроінтеграційного вектору увагу слід приділити, по-перше, тій економічній підтримці, що надає Європейський Союз, а по-друге, Плану зовнішніх інвестицій ЄС (інструмент Європейської інвестиційної підтримки).

Фактори, які здійснюють вплив на іноземні інвестиції та прийняття рішень щодо інвестування для інвесторів, наведені на рис. 1.

Крім цих перерахованих факторів, які належать до кількісних індикаторів, слід назвати інституціональні та структурні фактори. До останніх віднесемо сприятливе бізнес-середовище, інвестиційний клімат, податкове середовище, фінансову структуру, фінансовий розвиток, інституційну структуру. За умов формування сприятливого середовища для залучення прямих іноземних інвестицій, сприятливих інституціональних та структурних факторів, покращення економічних перспектив держави відбуватиметься очевидне зростання залучення інвестицій. Проведені попередні емпіричні дослідження доводять, що з економічним зростанням інвес-

Рис. 1. Детермінанти впливу на іноземні інвестиції

Джерело: складено автором

тиції завжди збільшуються, а з економічним спадом у державі спостерігаються зменшення надходжень інвестицій та їх вплив загалом. Як засвідчує статистика, в Україні спостерігається слабе, дуже повільне економічне зростання, що обумовлене низкою факторів, перш за все політичною ситуацією з 2014 року, проведенням АТО на сході країни, а також повільним упровадження реформ у ключових сферах, що позначається на рівні довіри основних інвесторів.

Для досягнення ефективного співробітництва в рамках Плану зовнішніх інвестицій ЄС український уряд повинен провести відповідні реформи, що сприятимуть, зокрема, залученню європейських інвестицій, наприклад покращити інвестиційний клімат та бізнес-середовище. Зокрема, на цей період співробітництва 2018–2027 років пропонуємо сформулювати «Інвестиційну стратегію України», метою якої має стати створення конкурентоспроможної та висо-

ко розвинутої європейської країни. Ця Стратегія спрямована на досягнення розвитку економіки країни за рахунок збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій. Основними пріоритетами мають бути економічне зростання; інклюзивне, всеохоплююче зростання; стає зростання; забезпечення архітектури інвестиційної безпеки. Стратегічні напрями співробітництва повинні враховувати національні інтереси.

Водночас основні економічні показники за останні роки, які впливають на прийняття рішень іноземними інвесторами, наведені в табл. 1.

Якщо проаналізувати ці дані, то можна зазначити, що ВВП збільшився на 2,5% у 2017 році (і на 2,3% у 2016 році) (рис. 2); прямі іноземні інвестиції залишилися ще слабкими та відповідають рівню 2,1% від ВВП у 2017 році, тоді як в докризові періоди цей показник становив більше 5%; експорт та імпорт також показують негативну тенденцію; зовнішній борг зростає,

Таблиця 1

Основні економічні показники України, 2012–2020 роки [13, с. 2]

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік*	2019 рік*	2020 рік*
Номинальний ВВП, млрд. грн.	1,989	2,385	2,983	3,428	3,854	4,314
Реальний ВВП, % зміни	-9,8	2,3	2,5	3,5	4,0	4,0
Споживання, % зміни	-15,9	1,4	6,7	5,4	4,1	3,8
Фіксовані інвестиції, % зміни	-9,2	2,1	18,1	14,9	9,0	9,2
Експорт, % зміни	-13,2	-1,6	3,5	8,0	6,4	5,9
Імпорт, % зміни	-17,9	8,4	12,2	14,0	7,2	5,8
Рівень інфляції, % зміни на кінець періоду	43,3	12,4	13,7	9,9	7,3	6,5
Зовнішній борг, % ВВП	131,5	129,4	104,0	106,3	107,0	105,4
Міжнародні резерви, млрд. дол. США	13,3	15,5	18,8	–	–	–
Доходи бюджету, % ВВП	42,1	38,4	39,2	40,1	40,8	40,6
Податкові надходження, % ВВП	35,5	33,1	34,0	35,4	36,5	36,6
Поточні витрати, % ВВП	41,0	37,4	38,2	39,4	39,7	39,0
Капітальні витрати, % ВВП	2,2	3,1	3,3	3,2	3,8	4,0

* прогнозовані дані

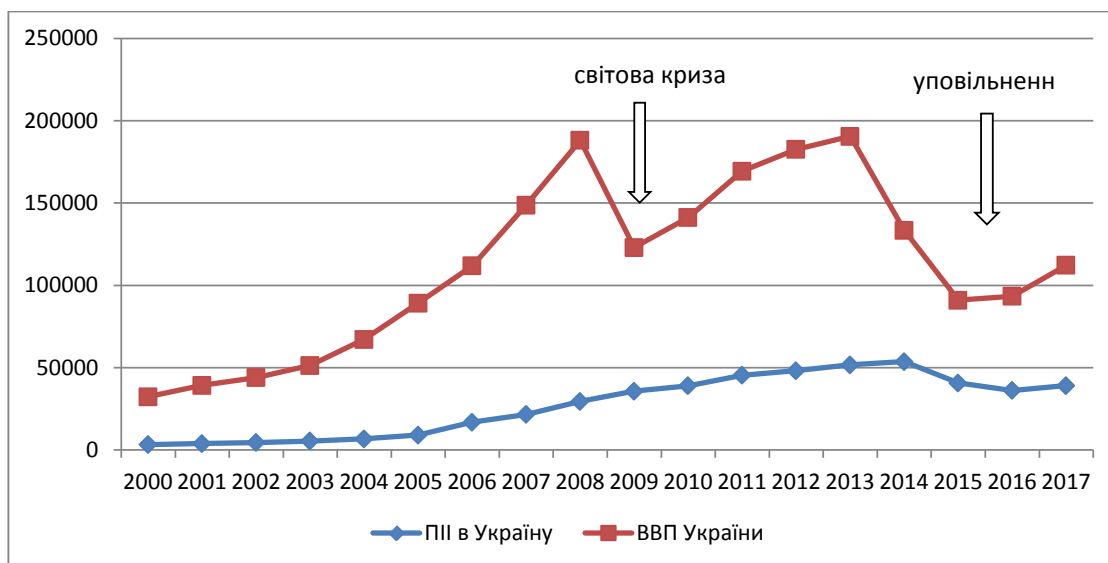

Рис. 2. Показники ПІІ, ВВП в Україні, 2000–2017 роки (млн. дол. США) [14]

що може відлякувати потенційних інвесторів на перспективу, особливо якщо додати відсутність запровадження реформ, під які надають міжнародні інституції кошти Україні на відновлення та економічне зростання. Незважаючи на повільне, але все ж таки зростання, як зазначають експерти, довіра до інвесторів підвищилась, проте фактори стримання залишаються.

Загалом до 2020 року прогноз від міжнародних експертів є позитивним. Водночас економічне зростання залежить від досягнення домовленості з МВФ та темпів реформ, які уряд має запровадити. Проведений нами аналіз основних економічних показників України (табл. 1) дав змогу виявити ті з них, які найбільше впливають на ефект інвестицій (розглядаємо приріст ПІ з Європейського Союзу). Статистичні дані розглядалися за період 2012–2017 років, отже, маємо 12 спостережень (піврічні дані). Вплив найбільш суттєвих факторів на приріст європейських інвестицій (FDI) проводився за допомогою пакета “E-Views – 7”. До таких факторів ми віднесли рівень споживання (CO), рівень інфляції (CPI) та зовнішній борг (ED). Побудована кореляційна матриця, а також наведені результати багатofакторної регресії в табл. 2, 3.

Кореляційна матриця пояснює взаємозв'язок між вибраними нами змінними CO, CPI, ED сильною від'ємною кореляцією між зовнішнім боргом, рівнем інфляції та приростом європейських інвестицій, малою позитивною кореляцією між рівнем споживання та приростом європейських інвестицій. Фактично маємо досить прийнятний результат кореляції, який підтверджує вдалість моделі.

Щодо вимог якості факторів, то визначаємо їх на рівні 5–10% значимості. Отже, маємо одночасно всі коефіцієнти регресійного рівняння, що не дорівнюють нулю; $R^2=85,6\%$, що означає те, наскільки відібрані нами критерії пояснюють зміни приросту інвестицій; ймовірність прийняття нульової гіпотези близька до нуля; критерій Дарбіна-Уотсона 2,02 означає відсутність автокореляції. Також перевірена нами автокореляція за допомогою тесту Бреуша-Годфрі, що підтверджує те, що автокореляція відсутня, а ймовірність прийняття нульової гіпотези становить 17,3%.

Також модель була перевірена тестами щодо гетероскедастичності (тести Уайту, Глейзера, Бреуша-Пагона-Годфрі, Харві, АРЧ). Результати тестів є позитивними, що свідчить про відсутність гетероскедастичності.

Таблиця 2

Матриця коефіцієнтів кореляції

Коефіцієнти	FDI	CO	CPI	ED
FDI	1,000000	0,013127	-0,602598	-0,903142
CO	0,013127	1,000000	-0,700216	-0,225516
CPI	-0,602598	-0,700216	1,000000	0,765968
ED	-0,903142	-0,225516	0,765968	1,000000

Джерело: складено автором

Результати багатфакторної регресії приросту європейських ПІІ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
CO	-0,437563	0,401566	-1,089642	0,3076
CPI	-0,112527	0,312814	-0,359727	0,7284
ED	-0,448361	0,147870	-3,032127	0,0163
C	42,48693	10,84444	3,917855	0,0044
R-squared	0,856244	Mean dependent var		-5,316667
Adjusted R-squared	0,802335	S,D, dependent var		11,65479
S, E of regression	5,181664	Akaike info criterion		6,389331
Sum squared resid	214,7971	Schwarz criterion		6,550966
Log likelihood	-34,33599	Hannan-Quinn criter		6,329488
F-statistic	15,88326	Durbin-Watson stat		2,028412
Prob (F-statistic)	0,000989			

Джерело: складено автором

За тестом Уайту значимість регресії становить 21%; за тестом Глейзера значимість регресії перебуває на рівні $F\text{-statistic}=50\%$ і $R^2=40\%$; за тестом Бреуша-Пагона-Годфрі значимість регресії перебуває на рівні $F\text{-statistic}=70\%$ і $R^2=60\%$; за тестом Харві значимість регресії перебуває на рівні $F\text{-statistic}=27\%$ і $R^2=22\%$; за тестом АРЧ значимість регресії перебуває на рівні $F\text{-statistic}=43\%$ і $R^2=77\%$, тобто всі тести підтверджують відсутність гетероскедастичності. Отже, стверджуємо, що можемо прийняти нульову гіпотезу.

Наступним кроком перевірки моделі щодо якості є тест Ремсі, коефіцієнт якого становить більше 10%, що засвідчив достатню якість запропонованої моделі. Також модель була перевірена щодо пояснювальної здатності, яка є досить високою. Отже, рівняння є статистично значимим, а загальний вигляд багатрєгресійної моделі залежності приросту європейських інвестицій описаний таким чином:

$$FDI = -0.4375 \cdot CO - 0.1125 \cdot CPI - 0.4483 \cdot ED + 42.4869. \quad (1)$$

В результаті регресії було виявлено такі моменти:

– зменшення приросту європейських інвестицій на 43% відбувається за рахунок рівня зростання споживання на один відсоток, а це означає, що схильність до споживання приводить до зменшення збереження, відповідно, зменшуються наявні інвестиції та їх обсяги залучення; існує прямий зв'язок між інвестиціями та схильністю до споживання, граничною ефективністю капіталу та нормою відсотка;

– зменшення приросту європейських інвестицій на 11% відбувається за рахунок рівня зростання рівня інфляції на один відсоток; це означає підвищення рівня ризикованості інвестицій в

умовах інфляційних процесів; зниження та стабілізація рівня інфляції, як правило, приводять до збільшення приросту європейських інвестицій;

– зростання рівня зовнішнього боргу є ризиком для країни, оскільки існує ймовірність того, що позикова сума спрямується на покриття проблем в бюджеті, а не на ефективне використання інвестицій; отже, зростання рівня зовнішнього боргу на 1% приводить до зменшення приросту європейських прямих іноземних інвестицій на 44%.

Висновки. На основі проведеного нами дослідження ми можемо стверджувати, що перспективи зростання стають більш невизначеними, але збереження макроекономічної стабільності та завершення ключових реформ задля зміцнення довіри європейських інвесторів можуть сприяти зростанню найближчими роками, особливо за умов прийняття Інвестиційної стратегії. Складне політичне середовище також впливає на перспективи реформ, але є можливість основні, ключові реформи все ж таки реалізувати. На зменшення припливу іноземних інвестицій здійснює вплив низка факторів, які слід вирішувати або принаймні намагатися зменшити їх негативний вплив. Отже, завданнями на перспективу для України є реалізація реформ, формування сприятливого інвестиційного середовища, клімату та інвестиційної стратегії. З огляду на це перспективні дослідження стосуються того, який ефект залучені перш за все європейські інвестиції матимуть в контексті зростання вітчизняної економіки, які необхідні реальні програми для покращення інвестиційного клімату, які кроки найближчою перспективою має зробити держава задля формування конкурентоспроможної та високорозвиненої економіки.

Бібліографічний список:

1. Bath V. Foreign Investment, the National Interest and National Security – Foreign Direct Investment in Australia and China. *Sydney Law Review*. 2012. P. 5–34. URL: <http://papers.ssrn.com/sol3> (дата звернення: 15.02.2019).
2. Pasco B.J.C. United States National Security Reviews of Foreign Direct Investment: From Classified Programs to Critical Infrastructure, This is What the Committee on Foreign Investment in the United States Cares About, *ICSID Review. Foreign Investment Law Journal*. 2014. Vol. 29. Iss. 2. P. 350–371.
3. Travalini J.R. Foreign Direct Investment in the United States: Achieving a Balance between National Economy Benefits and National Security Interests. *Northwestern Journal of International Law & Business*. 2009. Vol. 29. Iss. 3. P. 779–800.
4. Барановський О. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. Київ, 2004. 759 с.
5. Власюк О. Україна в системі міжнародної безпеки. Київ, 2009. 572 с.
6. Сухоруков А. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки держави. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 3(28). С. 5–15.
7. Okyay U. The determinants of investment: panel data analysis of G7 countries. *European Scientific Journal*. 2014. Vol. 1. P. 27–35.
8. Kirikkaleli D. The effect of domestic and foreign risks on an emerging stock market: A time series analysis. *North American Journal of Economics and Finance*. URL: <https://doi.org/10.1016/j.najef.2018.11.005> (дата звернення: 15.02.2019).
9. Пирог О. Іноземні інвестиції як фактор економічного зростання України. *Економіка промисловості*. 2005. № 1. С. 87–91.
10. Глуха Г. Інвестиції та їх вплив на економічне зростання. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2014. № 1(16). С. 39–47.
11. Skorobogatova N., Potapova V. Роль інвестицій у формуванні економічного зростання України. *Актуальні проблеми економіки та управління*. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/issue/view/7925/showToc> (дата звернення: 21.03.2019).
12. EU commission is starting to implement Marshall Plan for a Ukraine. URL: euromaidanpress.com/2018/05/05/building-a-contract-for-ukraine-eu-commission-is-starting-to-implement-marshall (дата звернення: 18.02.2019).
13. Ukraine Economic Update, 2018, April 10. *Worldbank*. URL: <http://pubdocs.worldbank.org/en/684631523347829626/Ukraine-Economic-Update-April-2018-Eng.pdf> (дата звернення: 22.01.2019).
14. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm (дата звернення: 21.03.2019).

References:

1. Bath V. Foreign Investment, the National Interest and National Security – Foreign Direct Investment in Australia and China. *Sydney Law Review*. 2012. P. 5–34. URL: <http://papers.ssrn.com/sol3> (data zvernennia: 15.02.2019).
2. Pasco B.J.C. United States National Security Reviews of Foreign Direct Investment: From Classified Programs to Critical Infrastructure, This is What the Committee on Foreign Investment in the United States Cares About, *ICSID Review. Foreign Investment Law Journal*. 2014. Vol. 29. Iss. 2. P. 350–371.
3. Travalini J.R. Foreign Direct Investment in the United States: Achieving a Balance between National Economy Benefits and National Security Interests, *Northwestern Journal of International Law & Business*. 2009. Vol. 29. Iss. 3. P. 779–800.
4. Baranovskyi O.I. Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia) : monohrafiia. Kyiv, 2004. 759 s.
5. Vlasiuk O.S. Ukraine v systemi mizhnarodnoi bezpeky. Kyiv, 2009. 572 s.
6. Sukhorukov A.I. Shchodo metodolohii kompleksnoho otsiniuvannia skladnykiv ekonomichnoi bezpeky derzhavy. *Stratehichni priorytety*. 2013. № 3(28). S. 5–15.
7. Okyay U. The determinants of investment: panel data analysis of G7 countries. *European Scientific Journal*. 2014. Vol. 1. P. 27–35.
8. Kirikkaleli D. The effect of domestic and foreign risks on an emerging stock market: A time series analysis. *North American Journal of Economics and Finance*. URL: <https://doi.org/10.1016/j.najef.2018.11.005> (data zvernennia: 15.02.2019).
9. Pyroh O. (2005). Inozemni investytsii yak faktor ekonomichnoho zrostannia Ukrainy. *Ekonomika promyslovosti*. No. 1. S. 87–91.
10. Hlukha, H. (2014). Investytsii ta yikh vplyv na ekonomichne zrostannia. *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*. No. 1(16). S. 39–37.
11. Skorobogatova N., Potapova V. (2018). Rol investytsii u formuvanni ekonomichnoho zrostannia Ukrainy. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/issue/view/7925/showToc> (data zvernennia: 21.03.2019).
12. EU commission is starting to implement Marshall plan for a Ukraine. URL: euromaidanpress.com/2018/05/05/building-a-contract-for-ukraine-eu-commission-is-starting-to-implement-marshall (data zvernennia: 18.02.2019).
13. Ukraine Economic Update. 2018. April 10. *Worldbank*. URL: <http://pubdocs.worldbank.org/en/684631523347829626/Ukraine-Economic-Update-April-2018-Eng.pdf> (data zvernennia: 21.01.2019).
14. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm (data zvernennia: 21.03.2019).